



GENERALNY DYREKTOR OCHRONY ŚRODOWISKA

Andrzej Szweda-Lewandowski

Warszawa, 01-12-2021 r.

DOOŚ-TSOOŚ.410.34.2021.MKG/BW

Pan
Grzegorz Szymoniuk

Dyrektor Departamentu Ochrony
Przed Powodzią i Suszą

Państwowe Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

Szanowny Panie Dyrektorze,

W odpowiedzi na wniosek z 15 października 2021 r., znak: KPP.602.58.1.2021, o zaopiniowanie *Projektu aktualizacji planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru **dorzecza Odry*** (dalej: aPZRP) wraz z prognozą oddziaływania na środowisko (dalej: prognoza), na podstawie art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r. poz. 247 ze zm.; dalej: ustawa ooś), przedstawiam stanowisko.

W toku opiniowania przedłożonej dokumentacji sformułowano szereg uwag. Należy przy tym zastrzec, że niniejsza opinia nie obejmuje oceny poprawności sporządzenia aPZRP na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (Dz. U. z 2021 r. poz. 624 ze zm.).

Główna uwaga dotyczy zastosowanego w prognozie dla aPZRP poziomu szczegółowości analiz. Autorzy prognozy informują (str. 13) „Z uwagi jednak na zasięg przestrzenny dokumentu (obszar dorzecza) indywidualna ocena poszczególnych działań jednostkowych nie przedstawiałaby miarodajnych informacji z punktu widzenia celu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, czyli kompleksowej oceny wpływu realizacji postanowień Planu jako całości. Dlatego też zdecydowano o przeprowadzeniu oceny dla kategorii (grup) działań, zróżnicowanych z uwagi na ich charakter i skalę. Oznacza to, że analizy nie zostały przeprowadzane na poziomie szczegółowości poszczególnych przedsięwzięć i obiektów środowiskowych, lecz zostały oparte na identyfikacji kluczowych oddziaływań, jakie mogą wystąpić w związku z praktycznym stosowaniem aPZRP. Należy mieć na uwadze, że ocena przeprowadzona w ramach niniejszej Prognozy ma całkowicie inny cel niż ocena środowiskowa konkretnych działań, która została przeprowadzona w ramach

prac nad projektem aPZRP”. Podejście to nie może zostać zaakceptowane, ponieważ nie spełnia wymogów art. 52 ust. 1 ustawy ooś, zgodnie z którym informacje zawarte w prognozie powinny być **dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu**. W przypadku projektu aPZRP, czyli dokumentu o mieszanym poziomie szczegółowości (ogólne kategorie działań oraz konkretne przewidziane do realizacji działania o znanej lokalizacji) w prognozie pożądane byłoby zastosowanie również mieszanego poziomu szczegółowości analiz. Tymczasem w prognozie dla aPZRP podejście to ujednolicono i zastosowano ogólny poziom analiz dla wszystkich planowanych działań. Wykonanie analiz ogólnych, na podstawie wiedzy teoretycznej jest prawidłowe w przypadku zadań słabo zdefiniowanych, o niesprecyzowanej lokalizacji. Analizy bardziej szczegółowe powinny jednak dotyczyć wszystkich przypadków, gdy ich wykonanie jest możliwe. Samo zróżnicowanie działań oraz brak możliwości oceny ilościowej nie są wystarczającymi przesłankami do ograniczenia zakresu oceny do analiz ogólnych. Ocena jakościowa może być oceną dogłębną i przynoszącą konkretne rezultaty. W związku z powyższym, prognoza powinna w pełniejszy sposób przedstawiać informacje dotyczące wszystkich dokładniej zdefiniowanych działań. Ponadto, zgodnie z zapisami uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie – prognoza musi odnosić się do pełnej wersji dokumentu i obejmować wszystkie zaplanowane do realizacji działania niezależnie od prawdopodobieństwa ich realizacji.

Uwagi szczegółowe do zapisów prognozy:

1. Część działań przewidzianych w obecnym cyklu planistycznym pochodzi jeszcze z poprzedniego PZRP, jednakże w prognozie nie przedstawiono informacji, czy i jaka część inwestycji zostały przeanalizowane pod kątem wpływu na środowisko na etapie oceny oddziaływania na środowisko. W związku z wymogiem prawnym, wynikającym z art. 52 ust. 1 ustawy ooś, dotyczącym przedstawienia w prognozie aktualnych informacji, dokument powinien uwzględniać aktualne etapy realizacji opisywanych działań oraz, jeżeli jest taka możliwość, również poszczególnych inwestycji, w tym tych, dla których uzyskano już decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach. Wobec powyższego należy zweryfikować aktualność przedstawionych w prognozie informacji. Należy zauważyć, że w przypadku przedsięwzięć, dla których zostały już wydane decyzje środowiskowe kwestia ewentualnego znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000, została już rozstrzygnięta. Prognoza musi być zatem zgodna z ustaleniami istniejących w obiegu prawnym decyzji administracyjnych. Dla inwestycji, które obecnie przechodzą procedurę i zostały dla nich sporządzone raporty oddziaływania na środowisko, z dużym prawdopodobieństwem można określić rodzaje i znaczenie oddziaływań, zaś dla pozostałych przedsięwzięć należy dokonać symulacji prawdopodobnych oddziaływań na środowisko w oparciu o dostępne dane, literaturę oraz wiedzę ekspercką.
2. Analizy oddziaływania na obszarowe formy ochrony przyrody odnoszą się jedynie do celów ochrony oraz działań wynikających z zapisów planów ochrony lub planów zadań ochronnych, nie analizują zaś katalogów zakazów obowiązujących wobec poszczególnych form ochrony przyrody, określonych zarówno w ustawie o *ochronie przyrody* (dla parków narodowych i rezerwatów), jak i w poszczególnych aktach ustanawiających pozostałe obszarowe formy ochrony przyrody. Ponadto nie

przeanalizowano wymogów, określonych w ustawie o *ochronie przyrody*, dotyczących odstępstw od zakazów. Ingerencja w obszary objęte ochroną musi być uzasadniona w sposób szczegółowy i niebudzący żadnych wątpliwości. W przypadku obszarów Natura 2000 nieposiadających zatwierdzonych Planów Zadań Ochronnych, do czasu ustanowienia PZO obowiązują tzw. tymczasowe cele ochrony dla gatunków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000. Należy zatem zwrócić się o informacje będące w dyspozycji Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska.

3. W prognozie przedstawiono niespójne i niewyczerpujące informacje dotyczące możliwości wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary chronione, w tym na obszary Natura 2000, w wyniku realizacji założeń aPZRP. Na str. 222 wskazano *„Z przeprowadzonej analizy wyżej wymienionych arkuszy wynika, że w żadnym z przypadków nie przewiduje się niemożliwego do uniknięcia znaczącego negatywnego oddziaływania na cel i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz na lądowe korytarze ekologiczne”*. Nierozumiiałym jest dlaczego posiadając, w przypadku wielu działań technicznych, konkretnych danych nt. przedsięwzięć oraz ich lokalizacji, jak również dla części działań wyniki analizy wpływu inwestycji na środowisko z raportów ooś oraz decyzji środowiskowych, Autorzy prognozy uznali, bez oceny adekwatnej do poziomu szczegółowości tych informacji, że *„nie ma podstaw by na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zakładać, że dojdzie do naruszenia podstawowych zasad ochrony środowiska wymuszających konieczność zastosowania odstępstw określonych w przepisach o ochronie przyrody”*. Jednocześnie nie wskazano w jasny sposób na jakiej podstawie założono brak możliwości wystąpienia negatywnych oddziaływań o charakterze znaczącym wobec obszarowych form ochrony, w szczególności wobec obszarów sieci Natura 2000. W świetle powyższych informacji, jeśli rzeczywiście taka pogłębiona ocena nie byłaby możliwa, należy zgodnie z zasadą przezorności uznać, że skoro nie ma analiz wskazujących na nie doprowadzenie do pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, koniecznym jest uznanie, że takie znacząco negatywne oddziaływania będą występować. Powyższe twierdzenia Autorów prognozy stoją także w sprzeczności z treściami przedstawionymi na str. 215 prognozy, gdzie wskazano na konieczność uwzględnienia kompensacji przyrodniczej wynikającej z art. 34 ustawy o *ochronie przyrody*. Bezpośrednio z treści tego przepisu prawa wynika dopuszczenie, przy spełnieniu ustawowych wymogów, realizacji planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000. Tak więc Autorzy prognozy zdają się mieć świadomość, że planowane w ramach przedmiotowego dokumentu działania mogą znacząco negatywnie oddziaływać na obszary Natura 2000.
4. W prognozie nie stwierdzono możliwości wystąpienia oddziaływań transgranicznych - *„zarówno realizacja inwestycji, jak i pozostałych działań z katalogu działań dla obszaru dorzecza Odry nie spowoduje wystąpienia negatywnego oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska na obszarze państw sąsiednich”*. Wniosek ten należy zweryfikować w oparciu o pogłębione analizy. Wszelkie uchybienia proceduralne w zakresie transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko dla inwestycji na Odrze granicznej mogą spowodować znaczące trudności lub opóźnienia w realizacji inwestycji. Przykładem takich utrudnień jest sprzeciw Strony niemieckiej wobec prac modernizacyjnych planowanych przez Stronę polską na Odrze granicznej – prowadzone było postępowanie transgraniczne w sprawie oceny oddziaływania na środowisko,

w ramach postępowania ws. wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia pn. „1B.2 Etap I i Etap II Prace modernizacyjne na Odrze granicznej w ramach Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej w Dorzeczu Odry i Wisły” (obecnie w trybie odwoławczym).

5. Częstym argumentem podnoszonym przez Autorów prognozy jest wykonanie szczegółowych analiz na etapie oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć, kiedy znane będą wszystkie parametry planowanych działań inwestycyjnych. Podejście takie nie jest właściwe, ponieważ system ocen oddziaływania na środowisko w Polsce jest dwustopniowy. Etap strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest etapem pierwszym, kluczowym dla planowania. Ustalenia tego etapu mają wpływ na ostateczny kształt dokumentu strategicznego/planistycznego, dlatego analiz oddziaływania na środowisko na tym etapie nie należy celowo spłycać. Ponadto, w ramach realizacji założeń aPZRP nie wykluczona jest możliwość prowadzenia działań, które nie kwalifikują się jako przedsięwzięcia, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. *w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko*, stąd mogą one nie podlegać na późniejszym etapie bardziej szczegółowym analizom, zwłaszcza w zakresie ewentualnego wpływu na obszary Natura 2000.
6. Przy analizie oddziaływania założeń aPZRP na wody powierzchniowe koniecznym jest odniesienie się nie tylko do celów środowiskowych dla jcwp wynikających z wymagań dla obszarów przyrodniczych, ale również do możliwych zmian stanu lub potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego poszczególnych aJCWP, na które będą wpływać działania wynikające z realizacji założeń tego dokumentu. Należy również wyjaśnić dlaczego Autorzy prognozy w kontekście jednolitych części wód posługują się trzema rodzajami skrótów: jcwp, JCWP oraz aJCWP (w wykazie skrótów wyjaśniono tylko JCWP).
7. Na str. 220 prognozy znajduje się zapis „Na podstawie ustandaryzowanych macierzy ocen opracowano ocenę akceptowalności środowiskowej każdej (co do zasady) inwestycji realizującej cel 2 ochrony przeciwpowodziowej (czyli: każdą inwestycję ukierunkowaną na ochronę obszarów problemowych, podlegającą wariantowaniu opisanym w rozdziale 8 niniejszej Prognozy)”. Zaś na str. 174 prognozy znajduje się zapis „Ponieważ na etapie opracowania projektu aPZRP dla obszaru dorzecza Odry wariantowaniem planistycznym objęto działania znajdujące się po pierwsze w obszarach problemowych, po drugie działania wskazane do realizacji celu nr 2 aPZRP, spowodowało to, że nie wszystkie działania z listy ostatecznej otrzymały karty oceny środowiskowej”. Należy wyjaśnić dlaczego działania realizujące pozostałe dwa cele aPZRP (cel 1 *Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego*; cel 3 *Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym*) nie zostały poddane powyższym ocenom istotnym zarówno dla kształtowania treści aPZRP, jak i samej procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Należy przeanalizować wszystkie działania wymienione w aPZRP pod kątem konieczności rozszerzenia analiz środowiskowych na te, które nie realizują celu 2, oraz zlokalizowane są poza obszarami problemowymi. Podkreślenia wymaga, że nie należy ograniczać się jedynie do działań technicznych.
8. W Tabeli 1 prognozy wskazano katalog typów działań wraz z przykładami i liczbą działań z ostatecznej listy działań i przypisanymi im celami szczegółowymi w projekcie aPZRP dla

obszaru dorzecza Odry. W przypadku typu działania nr 1 pn. *Ochrona lub zwiększanie retencji zlewniowej na gruntach leśnych zadrzewionych i zakrzewionych* określono, że rozwiązania wpisujące się w ten typ działania mają na celu, m.in.: spowolnienie lub zatrzymywanie odpływu wód na gruntach leśnych w obrębie małych zlewni; utrzymanie cieków oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie; zachowanie krajobrazu jak najbardziej zbliżonego do naturalnego; renaturyzacja cieków, odtwarzanie obszarów wodno-błotnych; zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych. W ramach realizacji przedmiotowego typu działania zaplanowano jedynie 3 działania o charakterze nietechnicznym (brak działań technicznych). W związku z tym wyjaśnienia wymaga w jaki sposób działania te będą realizowały osiągnięcie wskazanych celów.

9. Na str. 212 prognozy znajduje się informacja, że wpływ pozytywny na środowisko będą generowały działania ukierunkowane m.in. na *poprawę ciągłości ekologicznych rzek*. Należy wyjaśnić jakie konkretne działania będą prowadzić do poprawy ciągłości ekologicznej rzek. Pożądane jest również podanie obszarów problemowych, których te działania będą dotyczyć.
10. Na str. 213 prognozy opisano wpływ lasów na kształtowanie reżimu hydrologicznego cieków. Stwierdzono, że „*Wspomniany wyżej raport zawiera analizę możliwości zwiększenia retencji leśnej w celu redukcji ryzyka powodziowego w obszarach problemowych w obszarze dorzecza Odry. (...) Warto podkreślić, że zalesienia prowadzone w nieodpowiedniej lokalizacji mogą zwiększyć zagrożenie powodziowe, pogorszyć konsekwencje wystąpienia powodzi lub doprowadzić do zniszczeń w środowisku przyrodniczym*”. Z uwagi na powyższe, w prognozie powinny zostać wskazane konkretne lokalizacje dla zalesień. Przedstawiony w Tabeli 27 stopień zalesień jest niewystarczający. Wskazania te powinny uwzględniać rekomendacje unikania zalesiania chronionych siedlisk przyrodniczych nieleśnych oraz zasad tworzenia zalesień mających na celu redukcję ryzyka powodziowego w obszarach problemowych. Należy także określić podmioty odpowiedzialne za realizację zadania. Dodać należy, że działania zmniejszające ryzyko powodziowe powinny polegać również na szczegółowej analizie możliwości ochrony zadrzewień przed wycinką, przebudowie drzewostanów w kierunku większej wodochłonności w obszarach zlewni, itp.
11. Należy wyjaśnić w jaki sposób przebudowa koryta cieku pozwoli na realizację typu działania nr 4 tj. *Ochrona lub zwiększenie retencji dolin rzecznych* (Tabela 1 prognozy). Zwiększenie retencji dolinowej powinno mieć miejsce głównie poprzez przywracanie funkcji ekosystemów zależnych od wód i terenów podmokłych oraz zdolności retencyjnej dolin rzecznych. Retencja dolinowa polega na czasowym zatrzymywaniu wód powodziowych zatapiających dno doliny lub opóźnieniu ich spływu w dół doliny w stosunku do wód przemieszczających się w korycie. Retencja dolinowa jest więc tym większa, im większa część całkowitej objętości przepływu jest przenoszona poza korytem oraz im większa jest różnica prędkości wód powodziowych pomiędzy korytem a obszarem pozakorytowym. Stąd też pożądane są działania, które spowodują odtworzenie możliwości retencionowania wód powodziowych w obszarach nadrzecznych.
12. Typ działania nr 11 (Tabela 1 prognozy) tj. *Inicjowanie programów edukacyjnych dla różnych odbiorców, w tym również dostarczanie materiałów metodycznych i edukacyjnych*

w zakresie zarządzania ryzykiem powodziowym został opisany jako działanie polegające na wprowadzeniu tematyki powodzi do podstawy programowej kształcenia ogólnego szkoły podstawowej oraz szkół ponadpodstawowych, z uwagi na fakt, że kreowanie odpowiednich postaw jest niezwykle ważne by móc efektywnie wdrażać planowane zarządzanie ryzykiem powodziowym. Działanie będzie możliwe do wdrożenia w podstawie programowej dla szkół ponadpodstawowych w przypadku zbieżności jego celów z profilem kształcenia. Celem działania jest przede wszystkim rozpowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy na temat powodzi. Działanie tego typu ma także szczególne znaczenie w kontekście społecznego zrozumienia dla planowanych do realizacji, niezbędnych dla przeciwdziałania powodzi, inwestycji hydrotechnicznych kluczowych w skali regionów i kraju. Opis działania wskazuje raczej na prowadzenie działań w zakresie edukacji społeczeństwa, natomiast wśród planowanych działań dla tego typu znalazło się działanie techniczne *Budowa niebieskiego korytarza ekologicznego wzdłuż doliny zlewni rzeki Regi i jej dopływów*. W związku z powyższym wydaje się zasadnym wyjaśnienie dlaczego takie działanie techniczne znajduje się w typie działania dot. edukacji społeczeństwa.

13. W ramach typu działania nr 21 *Inicjowanie badań naukowych i analiz eksperckich w zakresie zarządzania ryzykiem powodziowym w warunkach niepewności*, planowanych jest 5 działań technicznych oraz 16 nietechnicznych. Opis typu działania odnosi się do prowadzenia badań naukowych i analiz eksperckich. W związku z tym wydaje się zasadnym wyjaśnienie o jakie działania techniczne chodzi. Na obecnym etapie nazwy działań nie sugerują zbyt precyzyjnie jakie to mogą być działania. Ponadto nazwy działań odnoszą się głównie do poziomu koncepcji np. *Koncepcja zabezpieczenia przeciwpowodziowego miasta Wodzisław Śląski* (kod działania E_GO_001), *Koncepcja zabezpieczenia przeciwpowodziowego miasta Cieszyn* (kod działania E_GO_002), *Koncepcja zabezpieczenia przeciwpowodziowego miasta i gminy Świdnica* (kod działania R_SO_S_012), *Koncepcja zabezpieczenia przeciwpowodziowego m. Chojnów* (kod działania R_SO_S_014). Same nazwy nie wyjaśniają dlaczego część z tych koncepcji zabezpieczeń przeciwpowodziowych dla konkretnych miast jest działaniem nietechnicznym, zaś część jest działaniem technicznym. Taka różnica w przypadku działań o tożsamy nazwach winna zostać jasno wyjaśniona, możliwie uszczegółowiona, aby nie było wątpliwości co do zakresu działań jakie mogą zostać podjęte w ramach technicznych i nietechnicznych działań koncepcyjnych. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że mimo podobieństwa nazw działania techniczne i nietechniczne będą miały zapewne inny rodzaj, skalę, poziom oddziaływania na przyrodnicze komponenty środowiska, co również powinno mieć swoje odzwierciedlenie w ostatecznym kształcie dokumentu.
14. W przypadku typu działania nr 31 tj. *Dostosowanie przepustowości koryta cieków lub kanałów do racjonalnego przeprowadzania wód* (Tabela 1 prognozy), wyjaśniono że „*polega na realizacji działań technicznych zmierzających do umożliwienia przeprowadzenia wód powodziowych bez zbędnych podpiętrzeń zagrażających zalaniem obszarów szczególnie wrażliwych. Do takich działań należy zaliczyć wszystkie działania polegające na oddaniu przestrzeni rzece, ale także utrzymaniu w należytym stanie terasy zalewowej rzek*”. Jednocześnie wymieniono przykłady działań takie jak budowa, przebudowa i remont umocnień brzegów i koryta cieków; kształtowanie przekroju poprzecznego i podłużnego cieków; budowa budowli odcinających; podpiętrzenie jezior.

Bezpośrednio w opisie działania wskazano na dążenie do unikania podpiętrzeń, a jednocześnie wśród przykładów wskazano podpiętrzenia. Ponadto należy wyjaśnić co rozumiane jest poprzez „oddanie przestrzeni rzece”. W ocenie tut. Organu jest to jej renaturyzacja, czyli przywrócenie rzece, uprzednio uregulowanej, stanu zbliżonego do naturalnego. Najczęściej przyczyny utraty naturalności rzek i dolin rzecznych związane były z radykalnymi przekształceniami w wyniku regulacji, w tym prostowaniem koryt, zwiększaniem spadku, ujednolicaniem kształtów i wymiarów przekrojów poprzecznych, likwidacją nieregularności brzegów i dna, niszczeniem ekotonów, odcięciem połączeń starorzeczy z korytem głównym, ograniczeniem zasięgu i czasu trwania zalewów dolinowych. Z uwagi na powyższe, w opinii tut. Organu wskazane przykłady działań są sprzeczne z ogólnym opisem działania.

15. W opisie zgodności założeń projektu aPZRP z powiązanymi dokumentami (rozdział 3.3. prognozy) wskazano, że PZRP pozostają w relacji z pozostałymi dokumentami planistycznymi z zakresu zarządzania wodami, których zgodnie z ustawą *prawo wodne* jest dwanaście. Następnie wymienionych zostało pięć dokumentów i opracowań: *II aktualizacja planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy* (projekt); *Plan przeciwdziałania skutkom suszy*; *Program przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030 r.* (projekt); *Krajowy program renaturyzacji wód powierzchniowych*; *Wdrożenie instrumentów wspierających realizację działań PZRP*. Nie jest jasne dlaczego do oceny spójności celów wybrano ww. dokumenty, a nie wykorzystano pozostałych wynikających z ustawy *prawo wodne*. Przykładowo, celem Planów utrzymania wód (PUW) jest zgromadzenie oraz skojarzenie wszystkich planowanych robót utrzymaniowych na ciekach administrowanych przez różne organy w danym regionie wodnym. Wobec tego sam cel tego dokumentu wskazuje na możliwą korelację z aPZRP, a zapisy wynikające z PUW mogą znacząco wpływać na działania zapisane w aPZRP, zarówno wspierając je, jak i stojąc w kolizji z nimi co również powinno zostać przeanalizowane. Ponadto, w dalszej części tego rozdziału Autorzy prognozy odnoszą się jedynie do aPGW, PPSS oraz wyników projektu *"Wdrożenie instrumentów wspierających realizację działań PZRP"*.
16. Na str. 180 projektu aPZRP dla Odry stwierdzono, że opracowanie aPZRP koordynowane było z II aPGW w zakresie celów środowiskowych, zagrożeń oraz presji poszczególnych jcwp poprzez „skrupulatne przeprowadzenie oceny środowiskowej działań (rekomendowane po tej ocenie do realizacji działania nie zagrażają osiągnięciu celów środowiskowych wyznaczonych w III cyklu planistycznym)”. Tymczasem na str. 12 prognozy, znajduje się informacja, że „Większość zawartych w Prognozie analiz i wniosków ma ogólny charakter, co wynika z ich dostosowania do poziomu ogólności zapisów aPZRP”. Istnieją obawy, że ze względu na ogólny charakter zapisów prognozy, nie wszystkie możliwe zagrożenia związane z działaniami planowanymi do realizacji, mogły zostać zidentyfikowane i właściwie przeanalizowane.
17. W świetle informacji przedstawionych na str. 50 prognozy dot. powiązania aPZRP z aPGW, należy wziąć pod uwagę niedawno wydaną opinię tut. Organu do aPGW. Dotyczy to np. niejasności co do charakteru załącznika pod nazwą *Zestawienie inwestycji kierunkowych*. Konieczna jest zatem ponowna analiza w zakresie zbieżności aPGW i aPZRP, pamiętając, iż dokumentem nadrzędnym w tym przypadku jest aPGW. Wymóg taki wynika nie tylko z ogólnych wniosków, ale i szczegółowych analiz. Przykładowo w

załączniku tabelarycznym nr 6B znajduje się *Opis działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych*, który zaczerpnięty został bezpośrednio z IIaPGW. Także w załączniku nr 7 bezpośrednio z IIaPGW zaczerpnięto *Wymagania w odniesieniu do jcwp wynikające z wymagań dla obszarów przyrodniczych*. Zatem wszelkie zmiany, które zostaną uwzględnione w projekcie IIaPGW należy uwzględnić korygując odpowiednio aPZRP i uzupełniając prognozę.

18. Na str. 50 prognozy wskazano, że opracowanie aPZRP koordynowano z zapisami *Planu przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) „wówczas będącym na etapie projektu”*. Należy mieć na uwadze, że tut. Organ w trakcie opiniowania złożył liczne uwagi do tego dokumentu. Stąd należy zweryfikować, czy i w jakim zakresie dokonano zmian w ostatecznym kształcie PPSS, a następnie skonfrontować go z koniecznymi zmianami w treści aPZRP, tak aby dokumenty te były ze sobą spójne.
19. Na str. 43 prognozy wskazano na spójność celów ochrony środowiska wyrażonych w *Unijnej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r.* z celami aPZRP. Stwierdzono, że *„Spójność celów Strategii i celów środowiskowych PZRP zawiera się w wyrażonej w celach i działaniach potrzebie ochrony bioróżnorodności, które w Strategii są określone jako element odbudowy zasobów przyrodniczych łagodzących skutki zmian klimatu. Wyraża się także w zobowiązaniach, których realizację z gruntu prawnego ma przypisane PZRP”*. Podkreślenia wymaga, że Unijna Strategia Bioróżnorodności do 2030 r. nakłada zobowiązania związane ze wzrostem obszarów chronionych, z naciskiem na rygorystyczną ochronę unijnych lasów, z działaniami związanymi z celami ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym na przywrócenie co najmniej 25 tys. km rzek w UE do stanu charakterystycznego dla rzek swobodnie płynących. Kładzie także nacisk na realizację zadrzewień i zalesień z poszanowaniem zasad ekologicznych i ochronę starodrzewów, na co także jednoznacznie wskazują Autorzy prognozy (str. 43). Jednakże, proponowane w ramach projektu aPZRP działania ukierunkowane są między innymi na: budowę, odbudowę, przebudowę, rozbudowę wałów przeciwpowodziowych; budowę zbiorników retencyjnych; kształtowaniu przekroju podłużnego i poprzecznego koryta cieków; modernizację i budowę polderów; budowę, przebudowę i remont umocnień brzegów i koryta cieków; odbudowę, modernizację obiektów i urządzeń piętrzących; przebudowę mostów; itp. Natomiast inwestycje ukierunkowane, np. na odtwarzanie retencji dolinowej rzek, renaturyzację, zalesianie, czy odtwarzanie obszarów wodno-błotnych, czyli wpisujących się w cele ww. Strategii, wydają się być jedynie dodatkiem do ww. dużych projektów inwestycyjnych. Co więcej, na str. 175 prognozy umieszczono informację, że *„działania związane z renaturyzacją dolin rzecznych, odtwarzaniem terenów zalewowych (...) nie zostały zaplanowane w projekcie aPZRP na obszarze dorzecza Odry, jednak zaleca się ich uwzględnienie w realizowanych działaniach koncepcyjnych i analitycznych”*. Wobec tego spójność celów projektu aPZRP z celami *Unijnej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r.* wydaje się wątpliwa.
20. Odnośnie oceny oddziaływań skumulowanych, należy ocenić, że prawidłowe są założenia wynikające z załącznika nr 6A do prognozy *Kumulacja inwestycji w obszarach chronionych*, gdzie wskazano poszczególne inwestycje które zostaną zrealizowane na terenie danego obszaru chronionego. Niemniej analiza ta powinna zostać pogłębiona o treści, które zostały zaprezentowane w załączniku nr 6B *Odra - tabela do oddziaływań skumulowanych*. Presje, jakie prawdopodobnie pojawią się w wyniku realizacji i

eksploatacji wszystkich inwestycji przeprowadzonych na danym obszarze chronionym, powinny zostać łącznie przeanalizowane pod kątem wpływu na działania zawarte w planach ochrony oraz planach zadań ochronnych dla tych obszarów, przede wszystkim pod kątem możliwości osiągnięcia celów określonych dla danego obszaru. Ponadto oddziaływania skumulowane powinny również odnosić się do kumulacji presji wynikających ze wskazanych w aPZRP inwestycji na konkretne obszary chronione, w kontekście celów i zakazów określonych wobec poszczególnych form ochrony, zarówno tych wynikających z ustawy o ochronie przyrody, jak i innych aktów prawnych ustanawiających poszczególne formy ochrony przyrody. Ponadto, analiza oddziaływań skumulowanych nie powinna ograniczać się jedynie do obrębu danego obszaru chronionego, ale także do innych obszarów chronionych, np. działania planowane do realizacji na terenie obszaru Natura 2000 mogą kumulować oddziaływania na terenie nie tylko tego obszaru, ale także oddziaływać na obszary chronione położone w dolnym biegu rzeki. Zagadnienie to powinno zostać uszczegółowione w ostatecznej wersji prognozy.

21. Ocena oddziaływań skumulowanych powinna zostać przeprowadzona również w odniesieniu do poszczególnych, aktualnych JCWP (zob. uwaga 6 dotycząca niejednoznacznych skrótów), z uwzględnieniem łącznych presji planowanych inwestycji na daną JCWP.
22. Kompleksowa ocena oddziaływań skumulowanych powinna odnosić się do całości założeń aPZRP, nie jedynie konkretnych działań inwestycyjnych. Program zawiera działania, zarówno nietechniczne jak i techniczne, które określone zostały jako koncepcje zabezpieczeń przeciwpowodziowych dla konkretnych lokalizacji, stąd wszelkie działania możliwe do określenia w układzie przestrzennym winny zostać uwzględnione w analizach oddziaływań skumulowanych. Ponadto działania nietechniczne również powinny zostać przeanalizowane pod kątem oddziaływań skumulowanych, adekwatnie do szczególności wiedzy jaką dysponują Autorzy prognozy, w zakresie planowanych celów, skali, czynności oraz prognozowanych konsekwencji ich wprowadzenia. Wyniki analiz oddziaływań skumulowanych zarówno w odniesieniu do etapów realizacji, jak i eksploatacji inwestycji winny stać się podstawą do zaproponowania stosowanych działań minimalizujących, stanowiących odpowiedź na zidentyfikowane oddziaływania negatywne, lub, w razie konieczności, wskazań do adekwatnych działań kompensujących.
23. Na str. 188 prognozy wskazano, że *„Największym zagrożeniem wydaje się być obniżenie poziomu wód płytkich wód podziemnych poniżej stopnia wodnego wskutek erozji liniowej w korycie rzeki wywołanej brakiem alimentowania osadów, które dotychczas były przemieszczane z wyżej leżącej części zlewni. Zagrożeniu temu można przeciwdziałać (działania ograniczające i kompensujące negatywne oddziaływanie są omówione w innej części Prognozy) i powinno to być przedmiotem pogłębionych analiz na etapie postępowań administracyjnych, w tym pod kątem zgodności z celami środowiskowymi w zakresie ochrony wód i ochrony środowiska przyrodniczego”*. Należy wyjaśnić czy w odniesieniu do zidentyfikowanego zagrożenia w prognozie zostały wskazane działania minimalizujące i kompensujące (w tym możliwość odtworzenia siedlisk zależnych od cyklicznych zalewów i silnie związanych z płytkim zaleganiem wód gruntowych).
24. W ocenie tut. Organu w dokumentacji brakuje wystarczająco rozbudowanych analiz w zakresie inwestycji mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele środowiskowe

dla jcwp, wynikające z celów ochrony wyznaczonych dla obszarowych form ochrony przyrody. Inwestycje takie jak stopnie wodne w Lubiążu i Ścinawie, czy prace regulacyjne na środkowej Odrze oraz Odrze granicznej, oraz inne przedsięwzięcia, które z uwagi na charakter i skalę oddziaływań mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na przedmioty i cele ochrony obszarów chronionych oraz cele środowiskowe dla jcwp, powinny zostać w prognozie przeanalizowane bardziej szczegółowo. Jest to konieczne już na etapie strategicznym, aby ewentualne możliwe znaczące negatywne oddziaływania zostały wyraźnie zasygnalizowane i stanowiły podstawę do pogłębionych analiz na dalszym etapie uzyskiwania decyzji administracyjnych dla danych przedsięwzięć, z uwzględnieniem oddziaływań skumulowanych, wskazań do minimalizacji, kompensacji, monitoringu określonych już na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przeprowadzonej dla tych inwestycji. Ponadto z uwagi na powyższe, w przypadku takich inwestycji powinno się położyć szczególny nacisk na uzasadnienie funkcji przeciwpowodziowej, tak aby realizacja tych działań nie budziła wątpliwości w przypadku konieczności odwołania się do nadrzędnego interesu publicznego.

25. Dla części działań wskazanych w aPZRP rozpoznano możliwy zróżnicowany wpływ na środowisko, przykładowo są to: działania dotyczące obszarów depresyjnych (typ nr 24), funkcjonalności istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej (typ nr 26), zapewnienie możliwości prowadzenia akcji lodołamania (typu nr 27), czy przepompownie. Charakter oddziaływań w przypadku tych działań zależy od uwarunkowań lokalizacyjnych, terminowych i technicznych związanych z charakterem i zakresem przedsięwzięć. Stąd w ocenie tut. Organu zasadnym jest aby przedstawione zostały wskazania i/lub ograniczenia co do lokalizacji, terminów czy parametrów takich działań. Takie dedykowane konkretnym typom przedsięwzięć rekomendacje powinny w szczególności odnosić się do relacji tych działań z obszarowymi formami ochrony przyrody.

Uwagi do zapisów projektu aPZRP dla dorzecza Odry:

1. W Tabeli 23 *Lista obszarów problemowych* wymieniono tzw. obszary problemowe, tj. obszary charakteryzujące się najwyższym poziomem zintegrowanego ryzyka powodziowego. Zostały one wyznaczone na podstawie analizy przestrzennego rozkładu ryzyka powodziowego oraz oceny eksperckiej. Dla obszaru dorzecza Odry wyznaczono 56 obszarów problemowych zagrożonych powodzią od strony rzek. W Załączniku 1 do projektu aPZRP (*Ostateczna lista działań aPZRP dla dorzecza Odry*), dla poszczególnych obszarów problemowych przyporządkowano działania planowane do realizacji (w tabeli wskazano 251 działań o charakterze technicznym, nietechnicznym i mieszanym). Wątpliwości budzi fakt, że część działań, w szczególności o charakterze technicznym, nie została przyporządkowana do żadnego zidentyfikowanego obszaru problemowego (*poza obszarem problemowym*). Wobec powyższego istnieje konieczność przedstawienia zasadności realizacji przedsięwzięć technicznych niezaliczonych do żadnego z wyznaczonych obszarów problemowych.
2. Należy wyjaśnić, na czym polegać będą przedsięwzięcia służące *odbudowie koryt cieków*, np. *Odbudowa Rzeki Kanał Kożuszka w km 0+000 - 14+600* (kod działania: PPI_769). Nie jest jasne, czy odbudowa koryt cieków oznaczać będzie ich renaturyzację, czy wręcz przeciwnie – zabudowę i odbudowę urządzeń regulacyjnych. W opinii tut. Organu niepokojące są działania polegające na „odbudowie koryta”, „zwiększeniu przepustowości rzeki/koryta” itp. Przykładowo działania: *Likwidacja wyrwy na lewym brzegu rzeki Warty w*

km 339+100 do 340+100 w m. Szczonów (kod działania:PPI_649); Odbudowa budowli regulacyjnych rzeki Warty po powodzi w 2010 roku w km 375+000 do 378+000 w m. Wymysłów etap IV kontynuacja zadania (kod działania:PPI_652); Kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego rzeki Kcynki - etap II od km 21+302 do km 33+962 (kod działania: PPI_110); Rozbudowa Noteci na odcinku Pakość - Łabiszyn z uwzględnieniem jezior Mielno i Sadłogoszcz (kod działania:R_WA_B_003) mogą powodować pogorszenie stanu hydromorfologicznego jcwp. Prace regulacyjne i odtwarzające zdegradowane koryta wiążą się z powstrzymaniem erozji bocznej, jednocześnie zwiększając zagrożenie powodziowe terenów położonych poniżej. Ponadto aPZRP nie wskazuje jasno wpływu ww. działań na ograniczenie zagrożenia powodziowego. Nie jest jasne dlaczego działania te są preferowane w stosunku do działań renaturyzacyjnych, czy wykupu gruntów w sąsiedztwie koryt cieków.

3. W ramach projektu aPZRP dla dorzecza Odry przewidziano do realizacji 53 działania techniczne polegające na budowie lub przebudowie wałów przeciwpowodziowych (typ działania 29). Wały przeciwpowodziowe poprzez zmniejszenie strefy zalewu i ograniczenie retencji wód powodziowych na dnie doliny, powodują odsunięcie zagrożenia powodziowego w dół biegu rzeki, z jednoczesnym zwiększeniem kulminacji fal powodziowych, a więc i zagrożenia powodziowego poniżej obwałowanego odcinka doliny. Biorąc pod uwagę powyższe, wyjaśnienia wymaga czy problem ten był brany pod uwagę i analizowany podczas tworzenia listy działań przewidywanych do realizacji.
4. Wiele działań nietechnicznych opartych jest na wprowadzeniu w życie wyników projektu „*Wdrożenie instrumentów wspierających realizację działań PZRP*” odebranego przez Wody Polskie, zgodnie z przedstawioną informacją, w sierpniu 2020 r. Celem tego opracowania jest umożliwienie szerszego stosowania realizacji celów zarządzania ryzykiem powodziowym w przypadkach związanych z korzystaniem z wód, usługami wodnymi i zagospodarowania obszarów zagrożenia powodziowego. Niestety nie jest znana treść tego dokumentu, nie został on, podobnie jak *Krajowy program renaturyzacji wód powierzchniowych* załączony lub cytowany, tam, gdzie to adekwatne w treści aPZRP. Brak przytoczenia treści tych dokumentów np. w Załączniku 1 do aPZRP, nie pozwala na właściwą weryfikację planowanych działań.

Z poważaniem,

ANDRZEJ SZWEDA-LEWANDOWSKI
Generalny Dyrektor
Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/